

Tomáš Zima

Projev pro zasedání Učené společnosti ČR

Pondělí, 14. května 2018, Vlastenecký sál, Karolinum

Vážené členky a vážení členové Učené společnosti České republiky, kolegyně a kolegové, vážení a milí hosté, přátelé,

setkáváme se dnes ve Velké aule staroslavného Karolina na XXIV. valném shromáždění Učené společnosti České republiky. Jsem rád, že Vás mohu opět přivítat na půdě Univerzity Karlovy, kde se 10. května 1994 společnost v tomto Vlasteneckém sále z iniciativy profesora Otty Wichterleho a jeho spolupracovníků poprvé po roce 1989 sešla, aby co nejdůstojněji reprezentovala českou vědu, a aby navázala na její nejlepší tradice, sahající daleko do minulosti.

Scházíme se tu v roce, kdy si Univerzita Karlova připomíná 670. výročí svého založení římským císařem a českým králem Karlem IV. a kdy zároveň oslavíme sto let od osudového roku 1918, tj. od vzniku československé, respektive české moderní státnosti. To jsou velmi důležitá data, velmi důležité události a nanejvýš důležitá výročí. Univerzita Karlova je s českou státností a s dějinami naší země po celá dlouhá staletí úzce propojena, stejně jako s dějinami naší vědy, vzdělanosti a kultury.

Zejména v pohnutém dvacátém století, v již zmíněném století samostatné československé státnosti, se Univerzita Karlova zapsala do dějin naší země velice významně. Její první prezident Tomáš Garrigue Masaryk byl dlouholetým profesorem naší univerzity, jeho nástupce Edvard Beneš docentem, oba muži si po celý život udržovali k Alma Mater velmi vřelý vztah. A nejen to! Byli to právě studenti Univerzity Karlovy, kteří se v roce 1939 postavili nacistické moci a tvrdě za to zaplatili a byli to právě studenti Univerzity Karlovy, kteří se v únoru 1948 nebáli postavit i nastupující totalitě komunistické. Také Milada Horáková, popravená komunisty v roce 1950, byla absolventkou UK, i Jan Palach, symbol odporu proti okupaci naší země vojsky Varšavské smlouvy, studoval na naší univerzitě. V listopadu 1989 to byli – spolu s dalšími – opět studenti UK, kteří stáli na počátku naší cesty ke svobodě a k demokracii.

Dnešní shromáždění v Karolinu je ale nejen příležitostí ke vzpomínání a k ohlédnutí, ať už za historií Univerzity Karlovy, Učené společnosti, anebo naší stoleté republiky. Je též a dost možná především možností přihlásit se znovu nahlas k principům demokracie, humanismu, politické plurality a svobody, stejně jako ke společné mírové a prosperující Evropě, k Evropské unii, jejímž je Česká republika již druhé desetiletí členem, a k jejím hodnotám.

Přihlásit se k těmto principům a k těmto hodnotám je dnes o to to důležitější, že žijeme ve velmi složité době. Západní společnost je v řadě ohledů rozdělená, projekt evropské integrace se ocitl na rozcestí. Velká Británie opouští Evropskou unii, která se navíc potýká s často nadbytečnou administrativou, svazující politickou korektností a s limitovanou schopností účinně řešit závažné problémy. Ve společnosti, nejen té české, ale v mnoha evropských zemích, narůstají arogance a agresivita, touha prosadit svůj názor za každou cenu, veřejné mínění je soustavně otravováno množstvím nepravdivých zpráv, tzv. fake news, do myslí mnoha lidí se vkrádají nejistota a pocit, že o ně od reality odtržené politické a společenské elity ztratily zájem. Odtud je již jen velmi malý krok k jejich přichylnosti k politickému extremismu, což je pro každou společnost, pro každý stát, nesmírně nebezpečné.

Vzdělávací a vědecké instituce a organizace, jakou jsou Univerzita Karlova, Učená společnost či Akademie věd České republiky nesmějí na boj za demokracii a s ní spojené hodnoty rezignovat. Jejich role v tomto boji je naprosto nezastupitelná. To ostatně zaznělo i na nedávných oslavách 670. výročí založení naší Alma Mater. Ve svém projevu, v němž citoval „Pražskou deklaraci“ z roku 2016, to zdůraznil rovněž předseda univerzitní asociace Coimbra Group, jejímž je Univerzita Karlova členem, profesor Ludovic Thilly, který řekl: „Znalosti, vědomosti a vzdělání vůbec – to jsou nezcizitelné hodnoty nesmírného významu, stejně jako univerzity samotné. Ty jsou nejen místem setkávání, svobodné diskuse a svobodné výměny názorů, což vede k novým vědeckým objevům i k lepšímu porozumění mezi lidmi obecně a také k větší toleranci a kultivaci společnosti jako celku.“ Jak vidno, zodpovědnost vědců, vysokoškolských učitelů a vzdělavců, nejen na univerzitách, ale i v institucích, jako je Učená společnost, je v dnešním rozbouřeném a krajně neklidném světě skutečně velká. Mějme to, prosím, při naší práci na paměti.

My sami o to na Univerzitě Karlově usilujeme ze všech sil, a to jak doma, tak v zahraničí. Zároveň se tím snažíme dostat odkazu zakladatele naší Alma Mater – Karla IV., jenž dal v polovině 14. století nově založenému pražskému vysokému učení, prvnímu severně od Alp a východně od francouzských hranic, do vínku nesnadný cíl – vyrovnat se nejlepším univerzitám v Bologni, Oxfordu a Paříži. Pouze úspěšná, do Evropy otevřená univerzita, totiž mohla přispět k pevnému ukotvení Českého království v západoevropském prostoru, kam podle panovníka náležela. Dnes, na počátku 21. století, patří mezi strategické partnery UK univerzity v Leidenu, Leuvenu, Curychu či v Jeruzalémě, nedávno se společně s univerzitami v Heidelbergu, ve Varšavě a s pařížskou Sorbonnou stala členem nové Evropské univerzitní aliance 4EU. V tomto ohledu tedy můžeme být s tím, jak naplňujeme jednu z důležitých rolí, které před Univerzitou Karlovou vytýčil Karel IV., spokojeni.

Vážené dámy, vážení pánové,

na závěr mého krátkého projevu mi dovoluji, abych vyjádřil potěšení nad tím, že se dnes scházíme právě v Karolinu, na půdě Univerzity Karlovy, i nad tím, že také v letošním roce budou předány Českou učenou společností ceny za zásluhy o rozvoj vědy a čestná uznání za mimořádně úspěšnou a prospěšnou práci pro popularizaci vědy, zejména mezi mládeží. Pokládám to za velice důležité. Současně mě těší, že Cenu Učené společnosti ČR v letošním roce obdrží i zástupci UK. Nejen jim, nýbrž všem oceněným srdečně blahopřeji.

Děkuji Vám za pozornost.